

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента ВОВК Марії Зіновіївни
на дисертаційну роботу КОЗОЛИСА Андрія Романовича на тему:
**«Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання
реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової
агресії проти України»,**
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність дисертаційної роботи. Однією з характерних ознак сучасного стану державотворення в Україні є формування глибокої поваги громадянського суспільства до осіб, які захищали та захищають незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України в повномасштабній війні Російської Федерації проти України. Одним із проявів такої поваги є гарантування учасникам бойових дій надання якісних реабілітаційних послуг.

Однак, незважаючи на те, що війна Російської Федерації проти України триває вже більше десяти років, правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій перебуває у стані формування та вдосконалення. Водночас слід звернути увагу на такі недоліки правового регулювання. По-перше, відсутня достатня кількість спеціалізованих реабілітаційних центрів, які могли б надавати комплексну допомогу. По-друге, не забезпечено належної координації між різними державними установами та громадськими організаціями, що займаються реабілітацією. Відсутність чітких механізмів інтеграції зусиль різних структур призводить до дублювання функцій та неефективного використання ресурсів. По-третє, фінансування реабілітаційних програм є недостатнім. Багато реабілітаційних центрів не отримують достатньо коштів для забезпечення якісних послуг.

Викладене свідчить про актуальність теми дисертації «Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України», обраної А. Р. Козолисом, її науково-теоретичне та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах науково-дослідної тематики кафедри цивільно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ на 2020-2023 роки та на 2023-2028 роки «Проблеми правового регулювання приватних відносин в умовах гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу» (номери державної реєстрації: 0120U102681 та 0123U103819).

Наукова новизна роботи обумовлена тим, що дійсно вперше на дисертаційному рівні здійснено комплексне науково-теоретичне дослідження цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України. У межах проведеного дослідження зроблено висновки та запропоновано пропозиції з метою вдосконалення правового регулювання в означеній сфері.

А. Р. Козолис вносить на захист низку положень, які є новими, або такими, що розвивають уже викладені в науковій доктрині підходи. Найбільш істотними науковими результатами, що вперше представлені у дисертації, є:

1) дисертантом слушно зроблено висновок про цивільно-правовий характер відносин, які виникають на підставі договору у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України. Замовниками таких послуг можуть бути держава, орган місцевого самоврядування, юридична або фізична особа, у тому числі пацієнт – учасник бойових дій, а виконавцем – реабілітаційний заклад, реабілітаційна установа, інший заклад охорони здоров'я чи суб'єкт, який має право надавати відповідні послуги згідно із законодавством України, за умови спрямованості на відновлення здоров'я, психоемоційного стану, працездатності учасників бойових дій, а також покращення процесу їх адаптації до умов мирного життя шляхом застосування цілісного комплексу медичних, фізичних чи психологічних реабілітаційних заходів;

2) автором зроблено висновок, що договір про надання реабілітаційних послуг є основною підставою виникнення правовідносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України та може бути визначений як правочин, за яким одна сторона (реабілітаційний заклад, реабілітаційна установа, інший заклад охорони здоров'я чи суб'єкт, який має право надавати реабілітаційну допомогу згідно із законодавством) зобов'язується за завданням другої сторони надати комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування та життєдіяльності осіб, які зазнають або можуть зазнати обмеження повсякденного функціонування у їхньому середовищі, а замовник чи інший суб'єкт у його інтересах зобов'язується оплатити надану послугу, якщо інше не встановлено договором або законом;

3) дисертантом запропоновано дефініцію «реабілітаційної послуги» як визначеної договором або законом дії чи комплексу дій реабілітаційного закладу, реабілітаційної установи, іншого закладу охорони здоров'я чи суб'єкта, який має право надавати реабілітаційну допомогу згідно із законодавством – виконавців (послугонадавачів), спрямованої на вжиття

комплексу заходів, яких потребує особа, яка зазнає або може зазнавати обмеження повсякденного функціонування внаслідок стану здоров'я у взаємодії з її середовищем;

4) особливий науковий та практичний інтерес викликає пропозиція дисертанта розглядати охорону прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України у сфері надання їм реабілітаційних послуг в широкому та вузькому значенні: у широкому розумінні – це комплекс заходів, які вчиняються згідно з приписами чинного законодавства України та які спрямовані на забезпечення належної реалізації та захист такими учасниками права на реабілітаційну допомогу, а також на запобігання порушень їх прав у сфері надання реабілітаційних послуг; у вузькому значенні – це комплекс заходів, вчинюваних відповідно до положень цивільного законодавства України та договору про надання реабілітаційних послуг, які спрямовані на врегулювання відносин щодо надання реабілітаційних послуг конкретним особам та недопущення порушень їхніх прав;

5) автором зроблено висновок, що захист прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України у сфері надання реабілітаційних послуг – це система заходів, спрямованих на відновлення відповідних прав, відшкодування учасникам бойових дій заподіяних збитків та моральної шкоди у спосіб та в формі, що визначені законом, договором, є ефективними та відповідають цивільно-правовій політиці держави задля недопущення таких порушень у майбутньому.

У цілому є такими, що характеризуються новизною та сприятимуть вирішенню важливих теоретичних і практичних проблем у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України й інші висновки, пропозиції та рекомендації дисертанта, які виносяться на захист. А. Р. Козолис належно обґрунтовує, які положення, що виносяться на захист, є новими, а які становлять подальший розвиток досягнень попередніх дослідників цієї проблеми.

Практична значущість роботи. Отримані результати можуть бути використані: 1) у науково-дослідній діяльності – як методологічне підґрунтя для наступних науково-теоретичних розвідок при дослідженні цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України; 2) у нормотворчій діяльності – при вдосконаленні чинного законодавства у досліджуваній сфері відносин; 3) в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право України», «Особисті немайнові права особи», «Договірне регулювання надання медичних послуг», «Проблеми

регулювання приватних відносин в Україні», під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів.

Крім цього, результати дисертаційного дослідження впроваджені в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ (Акт впровадження № 69 від 27 листопада 2024 року) та науково-дослідницьку, експертну діяльність громадської організації «Центр науково-правової експертизи» (Акт впровадження № 24-1 від 26 листопада 2024 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Нові наукові положення, висновки та рекомендації обґрунтовуються за допомогою використання широкого спектру як загальнонаукових, так і спеціально-наукових методів, а саме: діалектичного, системно-структурного, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, формально-юридичного, тлумачення права, правового моделювання. Їх застосування дозволило дисертанту всебічно проаналізувати об'єкт дослідження.

Ознайомлення з дисертацією дають підставу вважати, що А. Р. Козолис глибоко проаналізував велику кількість наукової літератури з питань цивільно-правового регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України.

Окрім наукових праць, проаналізовані також чинні в Україні нормативно-правові акти в сфері правового регулювання відповідних приватних відносин та матеріали судової практики.

Належна обґрунтованість авторських результатів підтверджується апробацією на практиці.

Отже, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації, мають достатній рівень обґрунтованості, що забезпечує їх достовірність.

Характеристика основних положень роботи. Передусім хотілося б відзначити продуманість структури роботи, що відповідає меті та тим завданням, які поставив перед собою дисертант. Дисертація складається із анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 228 сторінок, з них список використаних джерел налічує 263 найменування та складає 28 сторінок та три додатки на 6 сторінках.

У вступі чітко обґрунтовано вибір теми дослідження; відображено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також його методологічну основу; сформульовано основні положення, що виносяться на захист; указано

теоретичне та практичне значення одержаних результатів і наведено дані про їх апробацію та публікації за темою дисертації.

У першому розділі дисертаційної роботи «Загальнотеоретична характеристика цивільних відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України» досліджено концептуальні підходи до поняття та сутності відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України, проаналізовано джерела правового регулювання означеної сфери відносин, визначено роль договору про надання реабілітаційних послуг як основної підстави їх виникнення.

Другий розділ роботи «Цивільно-правова характеристика елементів відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України» присвячений характеристиці елементного складу означених правовідносин, а саме: цивільно-правовому статусу суб'єктів, об'єктам та змісту відповідних відносин.

У третьому розділі «Охорона та захист прав учасників бойових дій внаслідок військової агресії проти України в сфері надання реабілітаційних послуг» висвітлено методологічні засади цивільно-правової охорони, захисту та відповідальності за порушення прав у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України, охарактеризовано способи захисту їх прав.

Завершується робота досить розгорнутими висновками, які впливають зі змісту роботи, є логічними, слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційної роботи.

Робота написана юридично грамотно. Наукові дискусії, які веде автор цікаві і змістовні. У дисертації вдало поєднано послідовність і повноту викладу матеріалу. А. Р. Козолис продемонстрував високий теоретичний рівень викладу матеріалу, вміння застосовувати різноманітні методи наукового пізнання, аргументовано обстоювати свою точку зору, робити загальні науково та практично значущі висновки.

Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можна дійти висновку, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором. Основні висновки та результати дисертації викладено у семи публікаціях, з-поміж яких: три – у періодичних виданнях, включених до переліку фахових видань категорії «Б», що затверджені МОН України та чотири – у збірниках тез доповідей, опублікованих за результатами участі в науково-практичних заходах.

Основні результати дисертаційного дослідження обговорено та апробовано на чотирьох науково-практичних заходах.

Спрямованість науково-практичних заходів, де відбувалась апробація дисертаційного дослідження, зміст наукових статей дисертанта, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають тему дослідницької роботи. Дисертація пройшла належну апробацію, вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Дисертація оформлена належним чином.

Зауваження до змісту та оформлення дисертації. Деякі положення дисертаційної роботи А. Р. Козолиса мають дискусійний характер та потребують додаткового обґрунтування:

1. На с. 156 дисертації автор підтримує висновок, що цивільно-правова відповідальність у сфері відносин з надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України може мати договірний характер, що матиме місце у випадку порушення умов договору, позадоговірний характер – в разі заподіяння шкоди цивільно-правовим деліктом або змішаний характер – у випадку симбіозу порушення умов договору та цивільно-правового делікту. Варто погодитися з таким підходом. Водночас, на практиці якраз і виникають проблеми правозастосування у випадку коли шкода життю чи здоров'ю заподіяна в ході виконання договірних обов'язків у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій, як, врешті, і будь яким учасникам цивільних відносин. Тому, даний висновок містив би більш комплексний характер і мав би більш прикладний характер якщо б дисертант висловив і обґрунтував авторську позицію щодо співвідношення договірної та деліктної відповідальності у подібних справах. Зважаючи на це, під час захисту А. Р. Козолису доцільно розкрити його підхід, давши пояснення щодо цього зауваження.

2. На с. 190 дисертації автор вказує, що ним обґрунтовано, що перелік суб'єктів надання реабілітаційних послуг не обмежується виключно реабілітаційними закладами та реабілітаційними установами, а доповнюється й іншими суб'єктами, що можуть надавати медичні послуги. Суб'єкт надання реабілітаційних послуг може мати також право на здійснення послуг дотичних до надання медичної допомоги (медичних послуг). Проте, автором не розкрито належно питання, що означає «здійснення послуг дотичних до надання медичної допомоги» і як це корелюється з тим, що, відповідно до чинного законодавства України, для провадження медичної практики суб'єкт господарювання повинен одержати відповідну ліцензію у встановленому порядку.

Висловлені зауваження не знижують загального наукового рівня дослідження А. Р. Козолиса, не впливають на позитивну оцінку роботи та її науково-практичне значення.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Дисертація та наукові публікації А. Р. Козолиса не містять порушень академічної доброчесності.

Висновок.

Рецензована дисертаційна робота А. Р. Козолиса на тему «Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання реабілітаційних послуг учасникам бойових дій внаслідок військової агресії проти України», подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає спеціальності 081 «Право», є завершеною самостійною науковою працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати проведених дисертантом досліджень. За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів, а також за кількістю публікацій та за оформленням робота відповідає встановленим вимогам, зокрема Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), а її автор – **Козолис Андрій Романович**, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін навчально-наукового інституту права
та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету
внутрішніх справ**

Марія ВОВК

